

**ZNAČAJ AUDITA U SISTEMU UPRAVLJANJA ZAŠTITOM I
SIGURNOSTI NA RADU**

**IMPORTANCE OF AUDIT IN THE OCCUPATIONAL SAFETY AND
SAFETY MANAGEMENT SYSTEM**

Pregledni naučni rad

*Prof. dr. Aida Imamović**

*Prof. dr. Sead Softić**

*Mr. sc. Omer Kablar**

*Prof. emeritus dr. sc. Mirsada Oruč**

Sažetak

U ovom radu predstavljen je značaj audita u sistemu upravljanja zaštitom na radu koji daju smjernice za upravljanje zaštitom zdravlja i sigurnosti na radu unutar organizacije. Auditi su usmjereni prema radnoj organizaciji/podorganizacionim jedinicama, odnosno najvišem rukovodstvu i svim zaposlenicima, njihovoj uključenosti u procjene i donošenju odluka.

Samo uz primjenu stalnih audita i podnošenja periodičnog izvještaja moguće je adekvatno praćenje sveukupnog stanja zaštite na radu i sigurnosti na radu.

Ključne riječi: auditi, zaštita na radu, sigurnost na radu, radna organizacija.

Abstract

This paper presents the importance of audits in the occupational health and safety management system which provides guidelines for occupational health and safety management at the work within the organization. Audits aim

** Metalurško-tehnološki fakultet, Univerzitet Zenica*

** Fakultet politehničkih nauka, Internacionalni univerzitet Travnik*

** Kompanija ArcelorMittal d.o.o, Zenica*

** Metalurško-tehnološki fakultet, Univerzitet Zenica*

the work organization / sub-organizational units, i. e. top management and all employees, their involvement in assessments and decision-making process.

It is only possible to adequately monitor the overall state of occupational safety and health with the application of constant audits and submission of periodic reports.

Key words: audits, occupational safety, safety at work, work organization.

1. UVOD

Radne organizacije, bez obzira na vrstu djelatnosti, moraju voditi računa o zaštiti na radu upravljajući rizicima i poboljšavajući pozitivne učinke svojih aktivnosti sa jasnim opredjeljenjem za zaštitu zdravlja zaposlenih i sigurnost na radu, vodeći briga o osoblju, opremi i infrastrukturi.

Obavezujuća regulativa, razvoj ekonomske politike, upravljanje ljudskim resursima i druge mjere sve se više koriste za poticanje razvoja zaštite na radu. U tom smislu organizacija mora uspostaviti, primijeniti i dokumentovati upravljanje zaštitom zdravlja i sigurnosti na radu, te propisati postupke za pronalaženje mogućih opasnosti za zdravlje i sigurnost na radu, koji se moraju primijeniti na cijelu organizaciju. Također, standard ISO 45001 koji je objavljen početkom 2018.godine je prvi ISO-ov standard za sisteme upravljanja zdravljem i sigurnošću na radu. Ovaj standard ima za cilj da usmjeri pažnju i pronađe način za promovisanje i rješenje sigurnosti i zdravlja, a radi smanjenja broja smrtnih slučajeva i povreda na radu. ISO 45001:2018, *Sistemi upravljanja zaštitom zdravlja i sigurnosti na radu – Zahtjevi s uputstvima za upotrebu*, pruža skup jakih i efikasnih procesa za poboljšanje sigurnosti na radnom mjestu. Očekuje se da će se primjenom novog međunarodnog standarda, dizajniranog da pomogne organizacijama svih veličina i industrijskom sektoru, smanjiti broj povreda i bolesti na radnim mjestima širom svijeta. Ovaj standard je usmjeren na najviše rukovodstvo organizacije i ima za cilj da obezbijedi sigurno i zdravo radno mjesto za zaposlenike [1].

Svaka radna organizacija mora imati propisanu dokumentaciju koja je u skladu sa standardima i zakonskim propisima koji su na snazi. Menadžment organizacije snosi odgovornost za primjenu upravljanja zaštitom zdravlja i sigurnosti na radu i mora osigurati edukovano osoblje, odnosno odgovorna lica

za zaštitu koja će provoditi politiku upravljanja zaštitom zdravlja i sigurnosti na radu [2].

2. ULOGA ODGOVORNOG LICA ZA ZAŠTITU NA RADU

U održavanju efikasnosti sistema upravljanja zaštitom i sigurnosti na radu s ciljem da se spriječe sve povrede i bolesti povezane s radom, te integriše zdravlje i zaštita zdravlja u sve aspekte poslovanja odgovorno lice za zaštitu na radu planira, organizuje, sprovodi aktivnosti zaštite te o datim aktivnostima podnosi izvještaje i analize i u tom smislu sprovodi sljedeće aktivnosti [2]:

- vrši unutrašnji nadzor nad primjenom svih mjera i propisa zaštite na radu i zaštite od požara u departmentu, odnosno primjenu zaštitnih mjera na svakom radnom mjestu,
- uključuje se u uviđaj nesreće i učestvuje u analizi svih nesreća, sa akcentom na izbjegnute povrede. predlaže korektivne i preventivne mjere i prati realizaciju svih mjera za sprječavanje povreda,
- identifikuje izvore opasnosti i rizike te učestvuje u procjeni rizika i sprovođenju mjera za dovođenje rizika na nizak nivo koji je prihvatljiv.
- vrši nadzor nad sprovođenem odredbi implementiranih standarda zaštite na radu i procedura,
- saraduje sa inženjerom zaštite na radu i ostalim odgovornim licima za zaštitu na radu,
- pravi izvještaje i akcione planove,
- prati sveukupno stanje zaštite putem stalnih audita i podnošenja izvještaja.

Kako bi se ostvario proces auditiranja potrebno je pratiti sveukupno stanje zaštite kako ljudi tako i opreme i resursa putem stalnih audita i podnošenja izvještaja. U radu su predstavljeni primjeri audita i slojevitog audita u jednoj organizacionoj/podorganizacionoj radnoj jedinici, odnosno način vođenja njihove evidencije i izgleda obrazaca za evidenciju.

3. AUDIT

Prema nizu standarda ISO 9000 audit se definiše kao sistematičan, neovisan i dokumentiran proces radi prikupljanja dokaza i njihovog objektivnog vrednovanja da bi se utvrdio stepen do kojeg su ispunjeni kriteriji audita.

3.1. Audit u organizacionoj jedinici

Audit u organizacionoj jedinici se vrši najčešće prema sljedećim kategorijama [3]:

- rad u skladu sa procedurom;
- lična zaštitna sredstva;
- alat i oprema;
- čistoća pogona;
- položaj tijela - ergonomija;
- protivpožarna zaštita.

4. PRIMJERI VOĐENJA AUDITA

Primjer načina vođenja evidencije za obavljanje audita, tj.obrazac u jednoj organizacionoj jedinici (OJ) ArcelorMittal Zenica za određeno radno mjesto predstavljen je u tabeli 1, [2].

Tabela 1: Primjer obrazca za audit u organizacionoj jedinici - ArcelorMittal Zenica, [3]

AUDIT OJ-e	Broj	Datum
------------	------	-------

Department:	
Odjeljenje	
Radno mjesto	

Sljedeći bitni obrasci su dati u tabelama 2. i 3. U tabeli 2. prikazan je način vođenja potencijalnih povreda dat za 7 kategorija kao i stepen usklađenosti sa postavljenim zahtjevima. Znači, u odnosu na svaku

pojedinačnu navedenu kategoriju određuje se stepen usklađenosti za postojećim normativima zaštite na radu, kao i procjena rizika, odnosno stepena potencijalne povrede.

Tabela 2: Primjer obrazca za kategorije, potencijalnu vrstu povreda i stepenu usklađenosti, [3]

Br.	Kategorija	Stepen usklađenosti	Potencijalna povreda		
			Fatalna	Teža	Lakša
1.	Rad u skladu sa procedurom				
2.	Lična zaštitna sredstva				
3.	Alat i oprema				
4.	Čistoća pogona				
5.	Ergonomija				
6.	Protivpožarne zaštite				
7.	Ostalo				
Mjera					
Auditor					
Radno mjesto auditora					

U slučaju potrebe za korektivnim mjerama, iste je potrebno opisati i dokumentovati, uz opis potrebnih aktivnosti preko akcionog plana, pri čemu se navode i rokovi za realizaciju navedenih mjera kao i ime i prezime zadužene osobe. Primjer obrasca za sprovođenje akcionog plana sa korektivnim mjerama predstavljen je u tabeli 3.

Tabela 3: Primjer obrasca za sprovođenje akcionog plana s korektivnim mjerama [3]

Akциони plan – KOREKTIVNE MJERE			
Mjera	Zadužena osoba	Rok za realizaciju /	
Auditor	Radno mjesto auditora	Auditirani zaposlenik	Rukovodilac

Prema planovima, najčešće godišnjim, sprovode se pregledi i inspekcije/auditi radnog mjesta, a na osnovu rezultata pregleda se dalje razvijaju planovi i programi kako bi se eliminisali svi utvrđeni propusti i eventualne opasnosti koje mogu ugroziti ljude i okolinu.

4.1. Sistemski slojeviti audit

Sistemski slojeviti audit je od posebnog značaja jer ocjenjuje stepen usklađenosti pojedinačnih predmeta audita prema prethodno definisanim stavkama. Sistemski slojeviti audit obuhvata više predmeta audita, kao što je:

- provjera dokumentacije,
- zaštitna sredstva,
- zapažanja u pogonu,
- edukacija zaposlenika,
- preporuke za moguća poboljšanja.

Slojeviti audit provodi audit tim, koji za slučaj neusklađenosti, istu obrazlaže i opisuje, uz navođenje mjera za otklanjanje nedostataka, kao i zaduženu osobu i vremenski rok za realizaciju navedenih mjera, a jedan od primjera obrasca sistemskog slojevitog audita, dat je u tabeli 4, [4].

Tabela 4: Obrazac sistemskog slojevitog audita, [4]

Audit tim:			Datumi vrijeme audita:	Department:	
Br.	Predmet audita	Stepen usklađenosti	Opis neusklađenosti /zapažanja/	Otklanjanje nedostataka neusklađenosti	
				Zadužena osoba	Rok
1	Provjera dokumentacije				
	Standardi, pravilnici, planovi, procedure, radna uputstva...				
	Procjene rizika				
	Upute za rad				
	Ostala dokumentacija (izvještaji, tehnički listovi itd)				
2	Zaštitna sredstva				
	Lična zaštitna sredstva				
	Ispravnost radnih alata, opreme i zaštite na postrojenjima i opremi				
	Ispravnost opreme za protupožarnu zaštitu				

3	Zapažanja u pogonu				
	Sigurnost i ispravnost rada				
	Sigurnost prostora i terena				
	Komunikacije u obavljanju poslova, signalizacije i oznake opasnosti				
4	Edukacija zaposlenika				
	Svjesnost značaja zaštite				
	Poznavanje i provođenje mjera zaštite				
5.	Napomene /Preporuke za moguća poboljšanja				

Organizacija mora čuvati svu dokumentaciju o sprovedenim auditima, kao i ostale zapise o pronađenim opasnostima za zdravlje i sigurnost na radu.

Uz sprovedene audite i preporuke za moguća poboljšanja stvaraju se preuslovi za smanjenje broja potencijalnih nezgoda i povreda na radu i zaštite zaposlenih, te vrši usklađivanje sa zakonskim regulativama iz područja zaštite i sigurnosti na radu, što rezultira sa smanjenjem troškova, povećanje produktivnosti kao i poboljšanje ugleda organizacije.

5. ZAKLJUČAK

U cilju održavanju efikasnosti sistema upravljanja zaštite na radu i sigurnosti na radu, sa ciljem da se spriječe sve povrede i bolesti povezane sa poslom, te integriše zdravlje i zaštitu u sve aspekte poslovanja odgovorno lice za zaštitu na radu u svojoj organizaciji/podorganizacionoj jedinici planira, organizuje, sprovodi aktivnosti iz zaštite na radu, pri čemu je od posebne važnosti praćenje sveukupno stanje zaštite putem stalnih audita i podnošenja izvještaja.

U ovom radu su predstavljeni primjeri obrazaca koji imaju nemjerljiv značaj u praktičnoj provedbi konkretnih mjera audita iz područja zaštite na radu i sigurnosti na radu. Također, treba navesti se ovoj oblasti posvećuje sve veća pažnja te se u cilju smanjenja sve većeg broja povreda i smrti na radu, sigurnost na radu se nastoji standardizovati o čemu svjedoči i izdavanje standarda ISO 45001:2018 koji je noviji ISO standard za zaštitu zdravlja i sigurnosti na radu (OH&S) i koji treba da znatno poboljša nivo bezbjednosti na radu. Organizacije uvođenjem novog standarda ISO 45001 uveliko će pridonijeti sprečavanju ozljeda i bolesti te smanjenju rizika. Najveća prednost bit će u pogledu odgovornosti uprave za cjelovit sistem.

LITERATURA

- [1] Oruč, M, Agić, D., (2018), Standard za poboljšanje sigurnosti i zdravlja na radu, Stručni bilten - IPI, broj 44, Zenica,
- [2] <https://www.oskar.hr/poslovno-savjetovanje-iso-sustavi/ohsas-18001-iso-45001-zastita-na-radu>,
- [3] Tehničko-tehnološka dokumentacija ArcelorMittal Zenica: Audit u pogonu, 2012.,
- [4] Tehničko-tehnološka dokumentacija ArcelorMittal Zenica: Slojeviti audit; ZNR etalon, 2012.